

V Jornada d'Intercanvi Pedagògic: «Fem l'escola plurilingüe»

11 de maig de 2019

La jornada va ser organitzada en el marc del projecte «Fem l'escola plurilingüe» i anava adreçada al professorat de totes les etapes educatives i a professionals de l'educació.

Obertura institucional, a càrrec de Martí Teixidó, president de la SCP.

Taula de debat: «La importància dels instruments pedagògics en l'avaluació formativa»

Presenta i modera: Martí Teixidó, director de la recerca «Fem l'escola plurilingüe».

Va destacar la complementarietat de les aportacions, tenint en compte la diversitat i el caràcter complementari dels llocs de treball dels ponents.

Josep Serentill

Inspector cap adjunt dels Serveis Territorials (ST) de Lleida, amb experiència i responsabilitats en diferents associacions professionals d'àmbit català, espanyol i internacional.

Creu que la pregunta o preguntes bàsiques que cal respondre a l'hora de plantejar l'avaluació són: a què ens dediquem i quin és el nostre negoci. Si la finalitat de l'escola i de la professió docent és que els alumnes aprenguin, hem de posar l'èmfasi en com s'avalua l'aprenentatge dels alumnes. És important conèixer diferents instruments per a una avaluació formativa. Cita l'aportació que va fer en aquest camp Michael Scriven, expresident de l'American Association Evaluation.

En la línia de l'avaluació formativa i formadora va citar l'aportació de Neus Sanmartí quan parla de «l'avaluació per aprendre». Anar tenint constància del propi aprenentatge és un valuós indicador de l'encert en el camí seguit per aprendre i de com orientar decisions futures. La neurociència ha descobert que tenim unes neurones especialitzades en l'avaluació.

Què pretenem amb l'avaluació? Recollir informació, analitzar les dades, emetre judicis de valor i prendre decisions. L'alumne s'ha de veure implicat en l'avaluació si aquesta ha de ser una bona guia per al seu aprenentatge.

L'avaluació forma part d'un conjunt més ampli que és la programació, entesa com la guia que s'ha seguit per a l'aprenentatge dels alumnes, la qual s'ha fet en equip, i també cal que sigui en el marc de l'equip docent com s'analitzen i es valoren els resultats que s'han aconseguit.

Va esmentar diferents instruments d'avaluació, com les carpetes d'aprenentatge o portafolis, les rúbriques, les avaluacions de competències..., que tenen virtualitats diferents, poden ser complementaris i convé que cada centre els vagi actualitzant a l'hora de posar al dia les programacions. Des del web de la XTEC es facilita informació, formació i models. També s'han facilitat models i pautes d'observació dels aprenentatges lingüístics des de la Societat Catalana de Pedagogia (IEC) en el marc del projecte «Fem l'escola plurilingüe».

Notes Bibliogràfiques

SCRIVEN, M. S. (1967). «The Methodology of Evaluation», a R. E. STAKE (ed.), *AERA Monograph Series on Curriculum Evaluation*, Vol. 1: *Perspectives of Curriculum Evaluation*, Chicago, IL, Rand McNally, p. 39-83.

SANMARTÍ, N. (2007), *Evaluar para aprender: 10 ideas clave*, Barcelona, Graó.

M. Àngels Martínez

Assessora LIC (Llengua i Cohesió Social) del Consorci d'Educació de Barcelona.

La competència lingüística ens permet compartir significats. Què fem des dels diferents agents educatius perquè els alumnes nous adquirixin competències lingüístiques, comparteixin significats entre la llengua familiar, el català i les altres llengües del currículum, que no són per a ells les més habituals?

Per a la ponent és molt important fer una bona diagnosi de la situació de cadascun dels alumnes i del grup, i això demana temps. Una diagnosi ben feta estalvia molt camí en va. Cal conèixer també el context on es mouen els alumnes perquè, com afirmava

Vigotski, l'aprenentatge s'adquireix en un context i cal veure els elements del context que poden resultar més favorables.

És important també ser creatiu en les propostes educatives. El temps de l'ensenyament no és exactament el de l'aprenentatge; cal basar-se en els coneixements previs i trobar noves maneres d'ajudar a establir nous significats i a gaudir dels nous aprenentatges.

Josep M. Mominó

Professor de psicologia i ciències de l'educació a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). Director del Projecte Segell de Qualitat de la Innovació Educativa.

Va presentar els «Indicadors d'innovació» com a recerca que està duent a terme des de la UOC i en col·laboració amb diferents institucions que formen part del Consell d'Educació de Barcelona. Fa una referència inicial a Sèneca: «No hi ha vent favorable per a qui no sap on va», i ell la converteix en: «Tots els vents són favorables per a qui sap on va». En un moment en què la ventada de la innovació bufa fort però no ho fa sempre en la mateixa direcció, és important trobar uns instruments que ajudin a navegar, proporcionant punts de referència que indiquen el rumb que s'està seguint, ajudant a prendre decisions fonamentades o basades en evidències i trobant suport per aguantar amb fermesa el timó i no perdre el rumb.

El Departament de Psicologia de la UOC, en col·laboració amb el Consell d'Educació de Barcelona, ha creat el Segell de Qualitat com una eina que es posa al servei de les institucions per orientar la innovació en les iniciatives que promouen en l'àmbit educatiu. Els indicadors per obtenir el segell s'estructuren a l'entorn de cinc paràmetres: concepció dels entorns d'aprenentatge; versatilitat i organització de l'estructura organitzativa; cooperació amb la comunitat escolar; obertura a la col·laboració en xarxa, i compromís amb l'educació per a un desenvolupament sostenible. Es poden veure més desenvolupats aquests paràmetres al portal del Projecte Segell de Qualitat, que vol contribuir a dissenyar un marc de referència per a la innovació pedagògica a Catalunya: <https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2019/167-segell-qualitat-educativa.html>.

La diversitat d'institucions que formen part del Consell d'Educació de Barcelona (cent setanta) ha fet necessari elaborar un marc prou ampli i, al mateix temps, unes clares referències d'anàlisi i valoració de les innovacions, de manera que es puguin trobar semblances i diferències o especificitats i que es puguin facilitar sinergies positives per a la innovació educativa.

Espai d'experiències pedagògiques

Conducció a càrrec d'Elisabeth Dulcet, logopeda.

Experiència 1. Veig, penso, em pregunto.

Una experiència estructuradora del pensament i l'expressió oral per a tots els nivells educatius.

M. Àngels Fajardo Corma i Muntxa Anglada Creixell. Escola Petit Món Felisa Bastida de Castelldefels.

L'escola potencia activitats culturals, de caràcter transversal, que incorporin i potencien l'expressió oral de manera sistemàtica i que, alhora, permeten l'avaluació d'aquesta oralitat des de les diverses dimensions del llenguatge i del pensament.

En aquestes activitats, s'hi sumen:

- L'actitud de participació, el fet d'expressar i escoltar amb respecte, fent palesa la diversitat d'opinions que hi pot haver sobre una mateixa imatge.
- L'exercitació del pensament, la reflexió, l'observació curiosa, la capacitat d'explorar i la creativitat.
- L'expressió oral, l'ús de la paraula per ordenar i expressar el pensament i l'ús de les diferents intencionalitats del llenguatge, des de la designació fins a l'argumentació i projecció.

Una de les activitats que fem dins de la cultura de relacionar el llenguatge i el pensament és la rutina que té per nom «Veig, penso i em pregunto».

L'alumne/a, davant d'una imatge, vídeo..., expressa el que veu sense interpretació, el que pensa o allò que li suggereix, i fa les preguntes que se li acudeixen a partir d'allò que observa.

És important començar donant una estructura inicial a l'activitat proposada: què veus?, què penses?, què et preguntes?, i que els alumnes responguin començant la frase dient: «Veig, penso i em pregunto».

És una activitat transversal que es pot realitzar amb alumnes des de l'educació infantil fins a 4t de secundària, i permet activar l'observació, el pensament reflexiu, crític i creatiu i l'expressió oral. A l'educació infantil es tracta d'una rutina que es pot activar en molts moments. A primària i secundària s'integra dins de projectes més amplis.

En referència a la integració de l'avaluació de l'oralitat, aquesta activitat, emmarcada dins del treball de formació que hem fet amb la Societat Catalana de Pedagogia (IEC), ha estat un primer pas per donar un punt de referència a cada ítem de la pauta d'observació de l'oralitat; i a partir de l'anàlisi de les expressions dels alumnes, hem creat un registre d'ítems que corresponen a les dimensions de construcció i ús que es poden avaluar de manera consistent.

Experiència 2. La nostra banda sonora.

Una experiència d'intercomprensió multicultural i plurilingüe a través de la música.

M. Jesús Navarro Manero. Escola Prat de la Riba de Reus.

«La nostra banda sonora» és una activitat de primària que permet l'accés a diferents temes, de procedència i d'orígens geogràfics i culturals diferents, i que duem a terme a l'Escola Prat de la Riba de Reus.

Aquesta activitat consisteix a començar cada matí escoltant una cançó. Cada dia és una cançó diferent i intentem que n'hi hagi en diferents llengües, estils musicals, èpoques, temàtiques...

Els objectius són: desenvolupar la sensibilització plurilingüe, enriquir la cultura musical, potenciar l'atenció auditiva i millorar l'estat emocional.

Escoltem la cançó atentament i a continuació hi ha una breu conversa sobre si han reconegut o podem deduir quina és la llengua de la cançó, quins són els instruments que hi han identificat, quin és l'estil musical, quins sentiments els ha despertat, quina és la seva opinió, quins records els ha pogut evocar...

Sempre que és possible, aquesta conversa es manté en la llengua de la cançó (català, castellà o anglès). Si es tracta de la llengua d'origen d'algun infant de la classe, ens explica el significat, aprenem algunes paraules o expressions...

A continuació es localitza en el mapa del món el país d'origen de la cançó i es fa un breu comentari sobre la seva situació geogràfica, o sobre el clima, la cultura o la història..., depenent del tema de la cançó, dels coneixements previs o dels interessos que mostrin en la conversa.

També de vegades ballem mentre escoltem la cançó, o seguim el ritme de la música amb les mans o els peus o fem alguna petita activitat de llengua.

Per tal de fer-ho d'alguna manera extensiu a tota la comunitat educativa i a l'entorn, la cançó del dilluns sona tota la setmana per megafonia a les hores d'entrar i sortir de l'escola.

Amb tot això el que pretenem és avançar cap a una generació plurilingüe, que les llengües siguin per a ells i elles una eina real de comunicació i comprensió entre persones, entre pobles i entre cultures. I que els nostres alumnes tinguin les eines i les competències per aprendre a aprendre llengües.

Experiència 3. El rap interlingüístic.

Una proposta motivadora per a l'ús del repertori lingüístic en adolescents.

Emilee Moore, Grup de Recerca en Ensenyament i Interacció Plurilingües (GREIP) de la Universitat Autònoma de Barcelona: <http://grupsderecerca.uab.cat/greip>

La presentació descriu els tallers «*Talking languages, parlem (de) llengües*», que es van organitzar des del 2013 fins al 2015 dins d'un programa socioeducatiu a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), anomenat Campus Ítaca.

El Campus Ítaca està dirigit a alumnes que han acabat 3r d'ESO i té com a objectiu general animar aquests adolescents a seguir l'educació postobligatòria. Inclou un campus d'estiu de dues setmanes a la UAB com a activitat principal. Dins d'aquest marc, la ponent va participar en la creació i execució de tallers d'anglès de dues hores per a grups de vint-i-quatre alumnes, que tenien com a objectiu trencar amb l'ensenyament tradicional de la llengua estrangera.

En la planificació d'aquests tallers, volíem promoure la reflexió crítica sobre els repertoris plurilingües dels participants i sobre la diversitat lingüística de la nostra societat. També volíem fomentar la seguretat per part dels alumnes a l'hora d'afrontar noves llengües i de fer servir l'anglès, tot valorant les pràctiques translingüístiques, o els usos integrats, híbrids i dinàmics del llenguatge. Inspirant-nos en la denominada «pedagogia del *hip-hop*», vam incorporar el rap, un dels elements del *hip-hop*, a l'aula, per la seva potencialitat per promoure pràctiques comunicatives «il·limitades», o sense prescripcions lingüístiques, i per la seva naturalesa reflexiva i crítica.

El *hip-hop*, tant en anglès com en altres llengües, també forma part de la cultura juvenil a Catalunya i, per tant, ens facilitava l'apropament de la proposta didàctica a la vida dels adolescents. A més, el rap inclou alguns elements de la poesia (per exemple, la rima, els versos i les estrofes), que és un gènere escolar més tradicional que es treballa típicament a les aules de secundària, i en aquest sentit pot fer de pont amb els objectius curriculars.

Experiència 4. La iniciativa legislativa popular (ILP).

Construint l'oratòria des del plurilingüisme i per al bé comú.

Marta Bosch, Marc Carrique i Oriol Hernández, alumnes del Col·legi Vedruna Vall de Terrassa.

Amb aquestes línies volem compartir amb els assistents a la jornada un projecte de caràcter especial sorgit d'un grup d'alumnes. Una iniciativa que ha sortit de l'aula i ha arribat fins al Parlament de Catalunya.

És així com els nois i noies de 3r d'ESO de l'Escola Vedruna Vall de Terrassa han aconseguit fer realitat tot el treball que van portar a terme el curs passat en el marc

del Projecte 9.2 del centre i que ha esdevingut una ILP (iniciativa legislativa popular) que el Parlament ja ha acceptat de tramitar.

La proposta de l'alumnat permet que, a través de l'etiquetatge, el consumidor pugui conèixer dades sobre l'origen i la forma d'obtenció dels productes, de forma verídica i contrastada. D'aquesta manera els usuaris, mitjançant el telèfon mòbil, podrien obtenir de manera transparent tota la informació del producte a partir d'uns criteris que parteixen de codis ètics fonamentals en els processos de producció, com ara l'absència de treball infantil, les condicions òptimes per als treballadors, la relació proporcional entre costos de producció i preu del producte o, fins i tot, l'absència de maltractament animal, entre molts d'altres.

El dia 19 d'octubre, representants dels trenta-sis centres Vedruna i l'equip de Vedruna Catalunya Educació van ser al Parlament per esdevenir fedataris i oficialitzar el procés de recollida de les cinquanta mil signatures que seran necessàries per tirar endavant aquesta ILP. És d'aquesta manera com des de l'Escola Vedruna Vall de Terrassa i Vedruna Catalunya Educació volem contribuir a fer realitat iniciatives innovadores i compromeses per construir un món més equitatiu i més digne per a tothom.

Continuem treballant plegats, compromesos amb l'aprenentatge dels alumnes, amb la societat i amb el repte d'avançar i crear ponts que enllacin aula i societat, aprenentatges i funcionalitats, individualitats i col·lectius.

Podeu consultar el portal web del projecte a:
<https://ilpconsumresponsablevedruna.cat>.

Conferència: «De l'oralitat a l'oratòria en una societat multilingüe i tecnològica»

A càrrec de **Gemma Pasqual**, escriptora de literatura infantil i juvenil.

Presenta: **Rosa M. Piqué**, responsable de l'àrea educativa de la Fundació Escola Cristiana de Catalunya (FECC).

Com deia Nietzsche: «S'ha d'aprendre a mirar, s'ha d'aprendre a pensar, s'ha d'aprendre a parlar i escriure: la meta en aquestes tres coses és una cultura aristocràtica».

Saber parlar bé s'ha convertit en un dels signes socials de prestigi, de posició i de cultura actuals. És important la conscienciació del fet oral i de la necessitat d'incidir-hi en els currículums d'ensenyament en els centres educatius. La diversitat lingüística i la multiculturalitat presents en els nostres centres ho corrobora. L'escola i els docents, la societat i els ciutadans, han d'estar preparats i desenvolupar estratègies d'integració clarament definides.

No hi ha un únic ús de la llengua oral, sinó variats i diferents. Una pluralitat que ve determinada per la diversitat de situacions d'expressió en què el parlant es troba al llarg de la vida o, fins i tot, en el transcurs d'un dia. No hem de confondre oralitat amb naturalitat o espontaneïtat.

La llengua oral no només és present en els currículums de les matèries de llengua i literatura, sinó que d'alguna manera es tracta d'una realitat instrumental que es manifesta en tot el procés educatiu. La «paraula dita», el «discurs oral», és la primera evidència del fet que l'aprenentatge s'està assimilant, i és també el primer instrument per demostrar-ho.

Anomenem *oralitat primària* l'oralitat d'una cultura que no té cap coneixement de l'escriptura. És «primària» per contrast amb l'oralitat secundària de l'actual cultura de les noves tecnologies. S'anomena *oralitat secundària* el fenomen que es viu en el marc de l'actual societat de la informació i la comunicació.

Si l'oralitat antiga proclamava la reunió, ara és la connexió amb el que està lligada, però amb un mapa mental tecnològic diferent. Les tecnologies estan vertebrant la nostra societat i requereixen noves habilitats i destreses per poder desenvolupar-nos-hi i conviure-hi, la qual cosa demana una alfabetització digital. En un futur pròxim, totes les persones s'han d'adaptar a les eines tecnològiques per poder formar part del grup social i no ser víctimes de l'exclusió que provoca la bretxa digital, sigui quin sigui l'origen d'aquesta. Les tecnologies són un mitjà i no una finalitat. L'escola ha d'orientar el seu alumnat en la demandada alfabetització digital.

El llenguatge és una eina bàsica del comportament social, un instrument que configura l'ésser humà. En aquest sentit, associem els límits del llenguatge de cada persona amb els límits del seu propi pensament. El llenguatge i la comunicació es troben en totes les aules i matèries, de manera que tots els docents han d'ensenyar a comunicar-se i contribuir a la competència en comunicació i lingüística, atès que la llengua és en si mateixa un vehicle per a l'aprenentatge.

L'escola queda configurada en aquest context com un agent de «normalització lingüística», amb una important responsabilitat sobre la llengua. Ha d'oferir a l'alumnat un model estàndard per al seu desenvolupament i comunicació social, diferenciant, entre altres aspectes: llengua oral i escrita, registres, contextos, usos, tipologies.

Centrant-nos a ensenyar a parlar més que a ensenyar el sistema de la llengua, la competència comunicativa oral adquireix la seva major dimensió en l'ús. Així ho prova el fet que s'aprèn a parlar abans que a escriure i l'existència de llengües en què no existeix l'escriptura. Així, els docents han de ser conscients que el desenvolupament competencial des d'una òptica comunicativa requereix l'adquisició, per part dels alumnes, de microhabilitats pròpies de l'oralitat. Dins d'aquesta necessària transformació, s'exigeix una coherència entre els fins i els mitjans que fem, per la qual cosa sembla essencial incloure les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en aquest procés de transformació.